

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΤΡΥΠΑΝΗ

Τὸ πλῆθος τῶν ἀνευρεθέντων ἀνεπιγράφων ἀναθημάτων, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ ἤδη ἀπὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος π. Χ.¹, δηλοῖ σαφῶς ὅτι ἡ ἀφιερωτικὴ ἐπιγραφή δὲν ἦτο ἀναγκαῖον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀναθήματος· ἡ ἴδρυσις τούτου ἐν τινι ἱερῷ ἐξήρκει πρὸς δήλωσιν τῆς ἀφιερώσεως². Παρὰ ταῦτα ὁμως ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος π. Χ.³, καθ' ὃν καὶ ἡ γραφὴ εὐρύτερον διεδόθη, ἤρξαντο οἱ Ἕλληνες νὰ χαράσσωσι πολλάκις τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀφιερωμάτων πρὸς ἀνάμνησιν καὶ δόξαν τοῦ ἀναθέτου.

Αἱ ἀρχαιόταται ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀναγράφουσιν ἀπλῶς τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου⁴, πολλάκις δὲ καὶ ῥῆμά τι πρὸς δήλωσιν τῆς ἀφιερώσεως⁵. Ἐκ τῆς ἀφειρησίας ταύτης ὠρμήθη καὶ ἡ ἐκτενεστέρα ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, ἣτις ἀκολουθοῦσα συνήθως εἰς ἀπλοῦς καὶ καθιερωμένους τύπους ἀπαντᾷ ἐν πεζῷ λόγῳ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος⁶.

Ἄλλ' ἡ ἀνάμνησις, ὡς γνωστόν, ὑποβοηθεῖται διὰ τῆς ἐμμέτρου ἀναγραφῆς τοῦ μνημονευτέου, καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν, ὡς εὐστόχως παρατηρήθη⁷, ἡ αἰτία τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ ἐμμέτρου ἐπιγράμματος⁸, δι' ὃ καὶ τὰ πρῶτα ἐπιγράμματα, τὰ τε ἀναθηματικὰ καὶ τὰ ἐπιτύμβια, περιοριζόμενα εἰς τὴν ἀπλὴν μνησίαν τῶν πραγμάτων, ἅτινα ἐπεθύμει ὁ ἐπιγράφων νὰ παραμείνωσιν ἐν τῇ μνήμῃ, δὲν ἔχουσι κυρίως εἰπεῖν ποιητικὴν τινα ἀξίαν· ὅ,τι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ στίχου παρενδύεται, ἐπίθετα καὶ χρήσεις κυρίως ἐπικαί, εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀσήμαντος προσθήκη δευτερευούσης σημασίας.

1 Πρβ. E. Reisch Griechische Weihgeschenke, Wien 1890 (Abhandlungen des archäologisch-epigraphischen Seminares der Universität Wien, H. VIII) σ. 2 κέξ. Ἄν καὶ παλαιὰ ἡ μελέτη αὕτη παραμένει ἡ ἀρίστη περὶ τοῦ θέματος.

2 Πρβ. W. H. D. Rouse Greek Votive Offerings, Cambridge 1902, σ. 322.

3 Πρβ. J. Geffcken Studien zum griechischen Epigramm, Neue Jahrbücher für Pädagogik u. Philologie 39, 1917, σ. 90.

4 Ἐπὶ παραδείγματι H. Roehl Inscriptiones graecae antiquissimae Berolini 1882, εἰς ὅς παραπέμπω IGA

521 Χρυσόπικον, IG VII 3595 Θηβαίων κ.λ.

5 IGA 247^a Γοργιδᾶς ἡμι, IGA 420 Δαμοκρέων ἀνέθηκε, IG I² (ed. min.) 559 Ἀρχονίδες, ἡεθδομίας, Δευκολοφίδω ἀνεθέτεν κλπ.

6 Πρβ. W. H. D. Rouse ἔ. ἀ. σ. 323 κέξ.

7 Πρβ. U. v. Wilamowitz-Moellendorf Hellenistische Dichtung, Berlin 1924 I, σ. 123.

8 Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀνεπτύχθη καὶ τὸ διδακτικὸν ἔπος: Σημειωτέον, ὅτι καὶ αἱ μὴ ἐμμετροὶ ἐπιγραφαὶ ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν παλαιῶν «ἐπιγράμματα». Πρβ. Σουΐδ. ἐν λέξει ἐπίγραμμα· «πάντα τὰ ἐπιγραφόμενά τισι, καὶ μὴ ἐν μέτροις εἰρημένα, ἐπιγράμματα λέγεται».

Τοιούτων ἐμμέτρων ἀναθηματικῶν ἐπιγραμμάτων προερχομένων ἐκ διαφόρων τόπων τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, διεσώθη¹ ἀξιόλογος ἀριθμὸς ὅστις συντελεῖ εἰς τὴν ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀναθηματικοῦ ἐπιγράμματος, τῆς ἐξικνουμένης ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῶν χρόνων τῶν Περσικῶν πολέμων². ἡ ἔρευνα τῆς περιόδου ταύτης ἀποβαίνει χρήσιμος διὰ τε τὴν ἱστορίαν τοῦ ποιητικοῦ τούτου γένους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σαφεστέραν κατανόησιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος τῶν χρόνων ἐκείνων.

Τὰ μέτρα, τὰ ὅποια μεταχειρίζονται οἱ συνήθως ἀνώνυμοι ποιηταὶ τῆς πρώτης ταύτης περιόδου εἶναι τὰ ἀπαγγελτικά, δηλαδὴ τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον³, τὸ ἐλεγειον⁴ καὶ οἱ ἱαμβοὶ⁵. ἅπαξ ἀπαντᾷ καὶ τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον⁶. χρῆσις τῶν μελικῶν μέτρων⁷ δὲν γίνεται, διότι ταῦτα ἦσαν ἀκατάλληλα πρὸς βραχεῖαν καὶ ἀντικειμενικὴν ἔκφρασιν τῶν πραγμάτων⁸.

Ἀδεξιότης μετρικὴ διέπει πλεῖστα τῶν ἀρχαϊκῶν ἐπιγραμμάτων, φθάνουσα πολ-
λάκις μέχρι χονδροειδοῦς παραβάσεως καὶ τῶν στοιχειωδῶν μετρικῶν νόμων⁹, ἰδίως ἐν τῇ παραθέσει κυρίων ὀνομάτων¹⁰, ὅπερ πείθει ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐπιγραμματοποιοὶ τῆς περιόδου ταύτης ἦσαν ποιηταὶ αὐτοσχεδίων στίχων καὶ ἀνάξιοι τοῦ ὀνόματος. Ὑπὲρ τούτου συνηγορεῖ καὶ ἡ συνήθης ἔλλειψις πάσης ἐξάρσεως, ὡς καὶ ἡ ἀνάμειξις διαλε-

1 Ταῦτα ἐξεδόθησαν ἐν τῷ 'Corpus' τῶν ἐπιγραφῶν (CIG, IG, IG I²) κατὰ καιροῦς προχειρότεροι συλλογαὶ εἶναι τοῦ G. Kaibel *Epigrammata Graeca ex lapidibus collecta*, Berlin 1878, μετὰ παραρτήματος ἐκδοθέντος ἐν Rhein. Museum 34, 1879, σ. 181 κέξ., τοῦ E. Hoffmann *Sylloge epigrammatum graecorum, quae ante medium saeculum a. Chr. n. III incisa ad nos pervenerunt*, Halle 1893, τοῦ J. Geffcken *Griechische Epigramme*, Heidelberg 1916, τοῦ D. Levi *Sillogie in corsiva delle iscrizioni metriche cretesi*, Stud. Italiani N. S. 2, 1922, σ. 321 κέξ. καὶ τοῦ F. Hiller v. Gärtringen *Historische gr. Epigramme*, Bonn 1926. Τὰ ἀνά τοὺς συγγραφεῖς ἀπαντῶντα καὶ μὴ ἐκ λίθων προερχόμενα ἐπιγράμματα συνέλεξεν ὁ Th. Preger *Inscriptiones graecae metricae ex scriptoribus praeter anthologiam collectae*, Leipzig 1891. Δὲν μνημονεύω ἐνταῦθα βεβαίως τὴν Ἑλληνικὴν ἀνθολογίαν (Παλατινὴν καὶ Πλανούδειον). Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ παραπέμπο πάντοτε μὲν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐν τῷ 'Corpus' ἐκδόσεως τοῦ ἐπιγράμματος, ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῆς προχειροτέρας τῶν συλλογῶν τούτων, ἥτοι πρῶτον μὲν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Geffcken, ἐὰν δὲ δὲν περιλαμβάνηται ἐν αὐτῇ εἰς τὴν τοῦ Hoffmann, ἢ τοῦ Hiller v. Gärtringen. Προκειμένου περὶ φιλολογικῶς μόνον παραδοθέντων ἐπιγραμμάτων παραπέμπο πάντοτε εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Preger.

2 Κατὰ τὸν C. M. Bowra *Early Greek Elegists*, London 1938, σ. 173 τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραμμάτων εἶναι τοῦ τέλους τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, προέρχεται ἐκ Περσώρας, καὶ δὲν ἔχει καὶ καλῶς ἀναγνωσθῇ ἕνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ λίθου. Ὁ Bowra δὲν παραπέμπει εἰς ἔκδοσιν τινὰ τούτου, οὐδ' ἡδυνήθη ἄλλοθεν νὰ μάθω τι περὶ αὐτοῦ, γνωστοῦ ὄντος

ὅτι ἡ πέραν τοῦ πρώτου τόμου (1940) δημοσίευσίς τῶν εὐρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Περσώρας ἀνεβλήθη μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἀρχεῖται νέα περίοδος καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος, ἀναθηματικοῦ καὶ ἐπιτύμβιου, διότι καὶ τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων ἐκείνων, καὶ οἱ μεγάλοι ποιηταί, οἱ διατρίψαντες περὶ τὸ ἐπίγραμμα κατέστησαν τοῦτο ἀληθὴς 'ποίησιν' καὶ πανελλήνιον μέλημα πρὸ τούτου τὸ ἐπίγραμμα ἦτο μέλημα ὀλίγων συγγενῶν καὶ φίλων ἢ ἕστω μιᾶς μόνον πόλεως.

3 Πρβ. IG I² 469=Geffcken 5, IG XII 3, 449=Geffcken 18, IG IX 1, 649=Geffcken 24, Ἡροδ. Ε' 59=Preger 79=Geffcken 38 κ.λ.

4 Πρβ. IG I² 499=Geffcken 7, IG XII 3, 1075 (πρβ. IG XII Suppl. σ. 91)=Geffcken 19, IG XII 5, 216=Geffcken 33 κ.λ.

5 IGA 32 (πρβ. IG I² 1009=Geffcken 48, ὅπερ ὁμοῦς ἐπιτύμβιον).

6 IG XII, 5, 219.

7 Ἡ ἀβεβαία καὶ παράδοξος μετρικὴ μορφή τοῦ παρὰ Πανσ. Γ' 7, 4 ἐπιγράμματος (=Preger 138,=Geffcken 25) δὲν δύναται ἐνταῦθα νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρβ. Crusius, Pauly-Wissowa 5, σ. 1912.

8 Πρβ. U. v. Wilamowitz-Moellendorf *Hellenistische Dichtung I*, σ. 123.

9 Ἐξαίρετος ἡ περὶ τούτου ἐργασία τοῦ F. D. Allen *On Greek Versification in Inscriptions*, Papers of the American School of Class. Studies at Athens 4, 1885/6, σ. 35 κέξ.

10 Πρβ. J. Bertels *De pentametro inscriptionum Graecarum, quaestiones*, Münster 1912 (Diss.), σ. 132 κέξ.

κτικῶν ιδιωτισμῶν¹ μετὰ 'πανελληνίων' ἐπικῶν χρήσεων, ἢ χρήσεων τῆς λυρικήs καὶ ἐλεγειακῆs ποιήσεως².

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῆς ἀντικειμενικῆs καὶ ἀκριβοῦs ἐκθέσεως τῶν πραγμάτων τὸ ἀρχαῖκόν ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα³ ποιεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ τε ἀναθέτου καὶ τῆς θεότητος, πρὸς ἣν ἡ ἀφιέρωσις

Οὕτω ἐπὶ παραδείγματος

φο[φαγόρας μ' ἀνέθηκεν Διὸς γλαυφ]όπιδι φόρει⁴
ἢ φυλοῖδας μ' ἀνέθηκε Πρ[τεδάφονι Φάνακτι].⁵

Ἐνίοτε παραλείπεται τὸ ὄνομα τῆς θεότητος, διότι ὑπελαμβάνετο γνωστὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἐν ᾧ ἰδρύετο τὸ ἀνάθημα⁶, οὐδέποτε ὁμως ἐν ἐμμέτρῳ⁷ ἀναθηματικῷ ἐπιγράμματος παραλείπεται τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου. Τοῦτο δηλοῖ σαφῶς ὅτι ἡδη ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων μεταχειρίζεται ὁ ἀναθέτης τὸ ἔμμετρον ἐπίγραμμα ὡς μέσον πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πρὸς διαιώνισιν τοῦ ἰδίου ὀνόματος.

Ἡ αἰτία τῆς ἀφιέρωσεως πολλάκις δηλοῦται, ἰδίως ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τῶν γενομένων μετὰ ἀθλητικῆν⁸ ἢ πολεμικῆν⁹ νίκην· ἐπίσης συνήθως δηλοῦται προκειμένου περὶ δεκάτης¹⁰, ἀπαρχῆς¹¹ ἢ εὐχολῆς¹² (εὐχόμενος). Πολλάκις συνοδεύει τὸ ἀνάθημα εὐχὴ ἢ παράκλησις¹³, ἥτις, ὡς καὶ οἱ ἔπαινοι αὐτοῦ τοῦ ἀναθέτου περὶ τοῦ ἀναθήματος¹⁴, πεῖθει ὅτι τὸ ἔθιμον τῆς ἀφιέρωσεως ἐρείδεται ἐπὶ τῆς 'ἀνθρωπομόρφου' παραστάσεως τῆς θεότητος¹⁵. ἐνομίζετο ὅτι καὶ οἱ θεοὶ χαίροντες ἐπὶ τῇ προσφορᾷ

1 IG IX 1 649=Geffcken 24, IG XII 5, 42=Geffcken 32, IG XII 5, 215=Geffcken 34, IG V 1, 1562=Geffcken 37 κ.λ. μετὰ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων τοῦ Geffcken. Πρβ. καὶ Schmid - Stählin Geschichte d. griech. Literatur I 1, σ. 385, καὶ ὑποσ. 5, καὶ ἰδίως B. Kock De epigrammum graecorum dialectis, Göttingen. 1900. (Diss.).

2 Πρβ. F. A. Gragg A Study of the Greek Epigram before 300 B. C., Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences 46, 1910, 1, σ. 20 καὶ J. Geffcken Studien zum griechischen Epigramm, σ. 91. Περὶ τῆς καθόλου ῥοπῆς τῆς ἐλεγείας ἐπὶ τὸ ἐπίγραμμα πρβ. P. Kägi Nachwirkungen der älteren griech. Elegie in den Epigrammen der Anthologie, Zürich 1917 (Diss.).

3 Περὶ τῶν ἐμμέτρων ἀναθηματικῶν πρβ. IGA 151, 327, 373, 549 κ.λ.

4 IG I², 468 = Geffcken 5.

5 IG IV 210 α = Geffcken 22, Πρβ. καὶ IG IX 1, 649 = Geffcken 24, IG I² 643 = Geffcken 8, IG I² 623 = Geffcken 9 κ.λ.

6 Π. χ. IG I² 627 = Geffcken 10.

[Μ]υσειάδες κεραμεύς με καὶ Ἀνδοκίδες ἀνέθηκεν. Πρβ. καὶ IG XII 3, 449 = Geffcken 18, IG I², 834 = Geffcken 13, Ἡροδ. Ε' 59 = Preger 79 = Geffcken 38 κ.λ.

7 Πολλάκις παραλείπεται ἐν τοῖς ἐν πεζῷ λόγῳ ἀναθηματικοῖς ἐπιγράμμασιν· οὕτω π. χ. IGA 123, 559, 561, 565, IG VII, 3906, 3907 κ.λ.

8 IG I² 802 = Geffcken 6

χαλ(λ)όμενος νίκασεν Ἐπαίνετος λόνεκα τῷδε

χα[λτῆρ . . .]. πρβ. καὶ IG IX, 1, 649 = Geff-

cken 24, IG I² ὑπὸ τὸν ἀριθ. 472 = Hiller v. Gärtringen 4, IGA 512^a Geffcken 20 κ.λ. περὶ νίκης ἐν μουσικῷ ἀγῶνι πρβ. Πaus. I' 7, 4 = Preger 138 = Geffcken 25.

9 IG XII 8, 356 = Geffcken 35, ἐτι δὲ καὶ Ἡροδ. Ε' 59 = Preger 79 = Geffcken 38.

10 IG I² 623 = Geffcken 9

Σοίμ[ε], θεά, τόδ' ἄγαλμ' ἀνέθηκε Μελάνθυρο[ς] ἔργον] εὐχόμενος δε[κάτ]ην παιδὶ Διὸς μεγέλο.

(Πρβ. IG I² 543 = Hoffmann 224, IG I² 573 = Hoffmann 226 κ.λ.).

11 IG I² 499 = Geffcken 7

Παλλάδι Ἀθαναίαι Λύσον ἀνέθηκεν ἀπαρχὴν

ἥδ' ἂν τὸ κτ[εά]νον, τῇ δὲ θεῇ χαρίεν

Θεβάδες ἐπ[οί]σαν ἡὸ ἱέρπ[?]νο παῖς τόδ' ἄγαλμα.

(Πρβ. IG I² 704 = Hoffmann 221, IG I² 688 = Hoffmann 222 κ.λ.). Σημειωτέον ὅτι τῶν λέξεων δεκάτη καὶ ἀπαρχή δὲν γίνεται πλέον χρήσις κατὰ κυριολεξίαν.

12 Πρβ. ὑποσ. 3, καὶ IG I² 623 = Geffcken 9, (πρβ. IG I² 625 = Hoffmann 267, IG I² 721, κ.λ.).

13 IG I² 650 = Geffcken 12

Φαρθένε, ἐν ἀκροπόλει Τελεσίνοσ ἄγαλμ' ἀνέθηκεν

Κέτ(ι)ως, ἥδι χαίροσα διδοίης ἄλ(λ)ο ἀναθεῖναι

(πρβ. IG I² 834 = Geffcken 13, IG XII 1, 737 = Geffcken 17, IG IV 212 = Geffcken 23 κ.λ.).

14 IG XII 3, 1075 = Geffcken 19 ἀμενπῆς ἄγαλμα, IG V 1, 231 = Geffcken 21 περικαλλῆς ἄγαλμα, IG V 1, 1562 = Geffcken 37 καλὸν ἄγαλμα κ.λ.

15 Πρβ. E. Reisch Griech. Weihgeschenke, σελ. 4, καὶ O. Kern Die Religion der Griechen Berlin 1926, I, σ. 49 κέξ.

ἡ καλῶν' πραγμάτων ἦσαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσι τοὺς δωρητάς¹. χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι προσφωνεῖται πολλάκις ἀπ' εὐθείας ἢ θεότης² καὶ ὅτι ἐξαίρεται ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα ταύτης³, ἔτι δὲ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἀνάθημα ὁμιλεῖ⁴, καὶ δὴ ὡς μεσάζον μεταξὺ ἀναθέτου καὶ θεότητος⁵.

Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχον τοῦ ποιήσαντος τὸ ἀνάθημα σπανιώτατα περιλαμβάνεται ἐν τῷ κυρίως ἐπιγράμματι⁶. ἐνίοτε παρατίθεται ἐν ἰδίῳ ἐμμέτρῳ στίχῳ⁷, ὁ ὅποιος εἶναι ἀνεξάρτητος, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπεξηγηματικαὶ ἐπιγραφαί, αἱ ὅποιαι πολλάκις ἀπαντῶσι.

Παρὰ τὴν ἀπόλυτον ἀντικειμενικότητα καὶ πεζότητα, καὶ τὴν ἐμμονὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ὠρισμένους τύπους, ἔχομεν περὶ τὸ τέλος τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν περιόδου καὶ παραδείγματά τινα ἀληθοῦς ποιητικῆς ἀξίας, προαγγέλλοντα τὴν σπουδαίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπιγράμματος κατὰ τοὺς ἐπομένους χρόνους.

Ἀπὸ τῆς Ἰωνίας καὶ πάλιν ἦλθεν ἡ ποιητικὴ πνοή, ὡς καταφαίνεται ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ γεφυρώσαντος τὸν Βόσπορον Μανδροκλέους.

*Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλῆς Ἡρῇ μνημόσυνον σχεδίας,
αὐτῷ μὲν στέφανον περιθείς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείῳ βασιλέως ἐκτελέσας κατὰ νοῦν⁸.*

Καὶ ἐνταῦθα ἐκτίθενται τὰ πράγματα, τὸ ὄνομα καὶ ἡ πατρὶς τοῦ ἀναθέτου, ἡ θεότης, πρὸς ἣν ἡ ἀφιέρωσις, καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀναθέσεως, ἀλλὰ μετὰ χάριτος καὶ δεξιότητος Ἰωνικῆς· πρὸς τούτοις ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἀντίληψις ἡ ἥδη γνωστὴ⁹ ἀπὸ τῆς ἐλεγείας, ὅτι ἡ δόξα ἐνὸς ἀνδρὸς τιμᾷ καὶ τὴν ὅλην πατρίδα τούτου.

Ἰδιαίτερος λόγος πρέπει νὰ γίνῃ περὶ τῶν ὑπεροπτικῶν καὶ ἀληθῶς «*τυραννικῶν*» ἐπιγραμμάτων τῶν ἀφιερωμάτων τῶν τυράννων τοῦ ἔκτου αἰῶνος.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ χρυσοῦ κολοσσοῦ, ἀναθήματος κατὰ Φώτιον¹⁰ Κυψέλου τοῦ Κορινθίου,

*εἰ μὴ ἐγὼ σφυρήλατός εἰμι κολοσσός,
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά¹¹.*

1 Πρβ. Ἡσιόδου ἀπόσπ. 272 (Rzach, ed. min.) ὁδὴ θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας (Πλάτ. Πολιτεία Γ' 390 e), κ. λ.

2 Πρβ. IG I² 643 = Geffcken 8. IG I², 650 = Geffcken 12. IG V₁, 1562 = Geffcken 37 κ. λ.

3 Συνήθως δι' ἐπιθέτων· πρβ. IG I² 643 = Geffcken 8 *πολιέογε πότνι* Ἀθάνα, IG V₁, 1562 = Geffcken 37 *Ἰάν[α]ξ Κρον[ί]δα [Ζ]εῦ Ὀλύμπιε*, IG IX₁, 649 = Geffcken 24 *Διὶ Φόρον μεγάλοιο κ. λ.*

4 IG XII 3, 449 = Geffcken 18.

Εὐμάστας με ἄκρον ἀπὸ χθονὸς ἡο Κριτοβόλο. Πρβ. IG I² 468 = Geffcken 5, IG I² 585 = Geffcken 11 κ. λ.

5 IG I² 700 = Geffcken 60.

[Κλε]όδορός μ' ἀνέθεκε Ἀφροδίτῃ δῶρον ἀπαρχὴν, πότνια, τῶν ἀγαθῶν· τῷ σὺ δὸς ἀφρον[ί]αν.
hoi te leg[o]si logos adik[o]s pseudesas ka[τ]i' ek[ε]ino]
τῶν - - - -

6 Πρβ. Loewy Inschriften griechischer Bildhauer, Leipzig 1885 = Geffcken 29.

Μικκιά[δ]ην τόδ' ἄγαλμα καλὸν [εἰργασμένον ἡνιῶ]
[Ἀ]ρχέδρομο σο[φ]ίεισιν, ἡ(ε)κηβό[λε] δέξο Φάνασσα],
[τ]οῖ Χίοι, Μέλα[ν]ος πατρίον ἄσ[τ]υ λιπόντι]. Πρβ. καὶ J. D. Beazley The Epigram of Boupalos and Athenis, J.H.S., 1939, σ. 282.

7 IG XII 5, 216 = Geffcken 33 (Loewy ἔ. ἀ. σ.).

8 Ἡροδ. Δ' 88 = Proger 109 = Geffcken 7 - 9 = Hiller v. Gärtringen 7.

9 Τυρταῖος ἀπ. 9 (12), στ. 23 κέξ. παρὰ E. Diehl Anthologia Lyrica.

10 Φώτιος, Λέξεων Συναγ. ἐν λ. *Κυψελιδῶν ἀνάθημα ἐν Ὀλυμπίᾳ*, ἐξ οὗ καὶ ὁ Σουΐδας ἀντλεῖ ἐν λ. *Κυψελιδῶν*.

11 Preger 53 = Geffcken 36. Ἀπελλᾶς ὁ Ποντικός παραδίδει τὸ ἐπίγραμμα οὕτω·
εἰμῇ (εἰμι Phot.) ἐγὼ ναξὸς (νάξος Phot.) παγχρύσεος εἰμὶ κολοσσός

ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά,
ὁπερ ὁ Cobet «recte iocum lepidi poetae esse indicavit»·
πρβ. Preger ἔ. ἀ.

δηλοῖ κάλλιστα τὴν ἀλαζονείαν τοῦ τυράννου, τοῦ καυχωμένου διὰ τὸ πολύτιμον τοῦ ἀφιερώματος. Ἡ ἐπαφὴ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν εἶχεν ἤδη μεταφέρει καὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ἀνατολικὰς δεσποτικὰς ἀντιλήψεις καὶ συνηθείας¹.

Περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου παρατηροῦμεν ὅτι ἀφίσταται τῶν παραδεδομένων τύπων μὴ μνημονεῦον οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου, οὔτε τὸ ὄνομα τῆς θεότητος, οὔτε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφιερώσεως. Περιγράφει ἐπιδεικτικῶς μόνον αὐτὸ τὸ ἀνάθημα (χρύσεος σφυρήλατος κολοσσός), καὶ προσγράφει τὸ ὄνομα τοῦ γένους τοῦ ἀναθέτου ἐν ἀρχῇ²!

Ἔτερον ἐπίγραμμα ἐπίσης διαπνεόμενον ὑπὸ τυραννικοῦ πνεύματος εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πausanίου διασωθὲν τοῦ ἐξ ἐλέφαντος εἰργασμένου κέρατος τῆς Ἀμαλθείας, ὃπερ εἶχεν ἀφιερώσει ἐν Ὀλυμπίᾳ Μιλτιάδης ὁ πρεσβύτερος³ «ὃς τὴν ἀρχὴν ἔσχεν ἐν Χερρονήσῳ τῇ Θρακίᾳ».

*Ζηνὶ μ' ἀγαλμ' ἀνέθηκαν Ὀλυμπίῳ ἐκ Χερρονήσου
τεῖχος ἐλόντες Ἀράτου· ἐπῆρχε δὲ Μιλτιάδης σφιν⁴.*

Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι κανονικὸν ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα, ἀλλ' ἡ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Μιλτιάδου, ὁ ὁποῖος «ἐπῆρχε» δηλοῖ πνεῦμα τυραννικόν. Πρὸς κατανόησιν τούτου πρέπει νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν, ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἡξίου ἀνωνύμως νὰ γίνωνται νὰ ἀναθήματα τῶν στρατηγῶν⁵, καὶ ὅτι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι «ἐξεκόλασαν» εὐθύς ἀπὸ τοῦ τριπόδος τὸ ἐλεγείον

*Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων
Πausanίας, Φοῖβῳ μνημ' ἀνέθηκε τόδε,*

ὃπερ ὁ Πausanίας «ἤδη τυραννικὰ φρονῶν ἐπέγραψεν ἐν Δελφοῖς⁶» μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, διότι ἐμνημόνευε τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τέλος ἐξεταστέα καὶ τὰ ἐπιγράμματα τῶν περιφήμων Ἱππαρχείων Ἑρμῶν, οὓς ἔστησεν ὡς ὄρους ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου⁷. Περὶ τούτων λέγει ὁ Ψευδοπλάτων ἐν τῷ Ἱππάρχῳ: «τῆς σοφίας τῆς αὐτοῦ..... ἐκλεξάμενος [δῆλ. ὁ Ἱππαρχος] ἃ ἡγεῖτο σοφώτατα εἶναι, ταῦτα ἐντείνας εἰς ἐλεγείον αὐτοῦ ποιήματα καὶ ἐπιδείγματα τῆς σοφίας ἐπέγραψεν..... ἐστὸν δὲ δύο τῶπιγράμματα· ἐν μὲν τοῖς ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἐκάστου ἐπιγράφεται λέγων ὁ Ἑρμῆς, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεως καὶ τοῦ δήμου ἔστηκεν, ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ

*Μνημῆμα τόδ' Ἱππάρχον· στείχε δίκαια φρονῶν
φροσίν. ἔστι δὲ τῶν ποιημάτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλοις Ἑρμαῖς πολλὰ καὶ καλὰ ἐπιγεγραμμένα· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ Στειριακῇ ὁδῷ, ἐν ᾗ λέγει*

Μνημῆμα τόδ' Ἱππάρχον μὴ φίλον ἐξαπάτα⁸»

1 Πρβ. τὰ παρ' Ἡροδότῳ Α' 50 κέξ. λεγόμενα περὶ τῶν ἀναθημάτων τοῦ Κροίσου, ὡς καὶ J. Geffcken Studien zum griech. Epigramm, σ. 90. Ἡ παρὰ Φωτίῳ (ἔ. ἀ.) πληροφορία «Δίδυμος δὲ κατασκευάσαι τὸν κολοσσόν φησι Περίανδρον ὑπὲρ τοῦ τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ θράσους ἐπισχεῖν τοὺς Κορινθίους· καὶ γὰρ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ καιρῶν β' λέγει οὕτως». οὐδαμῶς πείθεται, διότι βεβαίως ἢ κατασκευὴ χρυσοῦ κολοσσοῦ δὲν ἦτο κατάλληλον πρὸς τοῦτο· ἄλλως τε οἱ μεταδίδοντες τὴν πληροφορίαν ἀπέχουσι πλείστον καὶ τῶν χρόνων καὶ τοῦ πνεύματος τῶν Κυνελιδῶν.

2 Παρατηρήσαμεν ἤδη ὅτι πολλάκις αὐτὸ τὸ ἀνάθημα ὁμιλεῖ.

3 Πρβ. J. Kirchner Prosopographia Attica, 10209.

4 Πaus. 19, 6 = Preger 54 = Hiller v. Gärtringen 3.

5 Αἰσχ. Γ' 183, πρβ. καὶ J. F. Crome, Ath. Mitt. 60/61, 1935/36, σ. 308 κέξ.

6 Θουκ. Α' 132, 2, καὶ Πλούταρχος περὶ τῆς Ἡροδ. κακοηθ. 42, σ. 873^c.

7 Πρβ. J. F. Crome ἔ. ἀ., σ. 306 κέξ.

8 Ἱππάρχῳ 228d. = Preger 197 = Geffcken 4.

Ἐσχάτως ἐπανευρέθη¹ εἰς τῶν Ἑρμῶν τούτων, πρὸ ἐτῶν ἀπολεσθεῖς, καθ' ὅλα ὁμοίως πρὸς τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν, φέρων τὸ ἐξῆς ἐν ἑξαμέτρῳ ἐπίγραμμα

[Ἑ]ν μέσοι Κεφαλῆς τε καὶ ἄστειος ἀγλαὸς ἡερμῆς²

Τὸ ἐν ἑξαμέτρῳ ἐπίγραμμα τοῦτο οὐδὲν τὸ ἰδιάζον παρέρχει³, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ Ἰππάρχῳ διασωθέντες πεντάμετροι εἶναι ἄξιοι πολλῆς προσοχῆς.

Ἡ ἐν ἀρχῇ μνεῖα πάντοτε τοῦ Ἰππάρχου καὶ δὴ ἡ χρῆσις «μνημα τόδ' Ἰππάρχου» κακῶς ἐνομίσθη ὅτι εἶναι μόνον κατ' ἐπίδρασιν τοῦ Φωκυλίδου (καὶ τότε Φωκυλίδου) ἢ ὡς ἀνταγώνισμα τῆς βραχυλογίας τοῦ Δελφικοῦ μαντείου καὶ τῶν γνωμῶν τῶν ἐπτὰ σοφῶν⁴. Εἶναι χρῆσις κυρίως 'τυραννική', ἀνάλογον τῆς ὁποίας ἔχει καὶ τὸ διασωθὲν ἐπίγραμμα τοῦ βωμοῦ, ὃν ἀφίερωσεν ἐν Πυθίου Πεισίστρατος ὁ νεώτερος (512-1)⁵.

μνημα τόδε ἡὲς ἀρχῆς Πεισίστ[ρατος] ἡπιόο ἡ[υ]ιός

θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθ[ί]ο ἐν τεμένει⁶.

Καὶ τοῦ Πεισιστράτου τούτου τὰ ἀφιερῶματα ἐνομίσθησαν ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς χρήσεως ταύτης ('μνημα τόδε ἡὲς ἀρχῆς') τυραννικά, καὶ ἠφανίσθησαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ δήμου⁷.

Οἱ πεντάμετροι οὗτοι τοῦ Ἰππάρχου εἶναι ἀξιόλογοι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος, διότι ἐνταῦθα πρῶτον ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι «διδασκτική» ἀποστολή, ἣτις βεβαίως ὀφείλεται εἰς ἐπίδρασιν τῆς ἐλεγείας, ἐξ ἧς εἶχε παραλάβει καὶ τὸ μέτρον⁸.

Ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ «τυραννικά» ἐπιγράμματα ἐξεταστέα τὰ ἐπιγράμματα τῶν δημοσίων ἀναθημάτων, ἅτινα αἱ πόλεις ἀφιέρουν μετὰ νίκην ἢ ἄλλο σημαντικὸν γεγονός.

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκει τὸ ἐπίγραμμα τῆς βάσεως τοῦ συμπλέγματος τῶν τυραννοκτόνων, ὅπερ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐποίησεν αὐτὸς ὁ Σιμωνίδης⁹. τμήμα τῆς βάσεως ταύτης ἀνευρέθη ἐσχάτως¹⁰, ἐκ δὲ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίγραμμα εἶχε χαραχθῇ ὑπὸ τὸ δεύτερον σύμπλεγμα, τὸ τοῦ Κριτίου καὶ Νησιώτου, τοῦ ἔτους 477-6¹¹.

Ἔτερον ἐπίγραμμα ἐπὶ βάσεως δημοσίου ἀναθήματος εἶναι τὸ τοῦ τεθρίππου ἄρματος, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι ἵδρυσαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως μετὰ τὴν νίκην αὐτῶν κατὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων τοῦ τέλους τοῦ ἕκτου αἰῶνος (506-5 π. Χ.)¹². Καὶ

1 Πρβ. Peek, Hermes 70, 1935, σ. 461 κέξ., καὶ J. Kirchner-S. Dow, Ath. Mitt. 62, 1937, σ. 1 κέξ.

2 IG I² 837.

3 Ἡ μόνη διακόσμησης τὸ ἐπίθετον ἀγλαὸς εἶναι καὶ πάλιν Ὀμηρικὸν A 23, 377, B 871, καὶ Ὀμηρ. ὕμν. εἰς Ἑρμῆν 451.

4 Schmid-Stählin Geschichte d. griech. Litteratur I 1, σ. 384, ὑποσ. 2.

5 Ἡ γνώμη τοῦ B. D. Meritt, Hesperia 8, 1939, σ. 64, καθ' ἣν Πεισίστρατος ὁ νεώτερος ὑπῆρξεν ἀρχὸν τῷ 497/6 δὲν φαίνεται πιθανή, πρβ. G. Welter, Arch. Anzeiger 54, 1939, σ. 23, ὑποσ. 1.

6 IG I² 761 = Hiller v. Gärtringen 8 = Geffcken 15.

7 Θουκ. Ζ' 54, 7.

8 Καὶ τοῦτο συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ Ἰππάρχος 'συνετυράννευσέ' μετὰ τοῦ Ἰππίου, πρβ. Busolt Gr. Geschichte² II, σ. 376 κέξ., Beloch Gr. Geschichte I, σελ. 333 καὶ Pauly-Wissowa 8, σ. 1663.

9 Ἡφαιστίων IV, 6 [29]. Πρβ. Shear, Hesperia 6, 1937, σ. 352.

10 B. D. Meritt, Hesperia 5, 1936, σ. 355 κέξ.

11 Ἀλλ' ἐάν τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ πρώτου συμπλέγματος, τοῦ Ἀντινοῦ, τοῦ ἔτους 510/9 καὶ πάλιν δὲν θά ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα μόνον ὡς ἀνήκον εἰς τὸ ὅλον ἔργον τοῦ Σιμωνίδου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος, ἐγκαινίζον τὴν ἐπομένην περίοδον.

12 Ἡροδ. Ε' 77,3.

τοῦ ἀναθήματος τούτου διεσώθησαν ἀποσπάσματα δύο διαφόρων βάσεων, τῶν ὁποίων ἡ μία ἐξ Ἐλευσινίου μελανοῦ λίθου φέρει γράμματα τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ἡ δ' ἄλλη ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου φέρει γράμματα τῶν μέσων τοῦ πέμπτου· τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχαιοτέρας βάσεως ἐπίγραμμα, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου συμπληροῦται, ἦτο τὸ ἐξῆς·

[δεσμῶι ἐν ἀχνυόεντι σιδερέοι ἔσβησαν *κῦβ*]ριν
παῖδε[ς Ἀθηναίων ἔργασιν ἐν πολέμῳ]
[ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες]
τὸν *κῖππος* δ[εκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν]¹.

Ἡ νεωτέρα βάση ἔφερε τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα, ἀλλὰ μετ' ἐναλλαγῆς τῶν δύο ἐλεγείων² ὀρθῶς παρατηρήθη ὅτι τοῦτο συνδέεται πρὸς ἐπισκευὴν καὶ μετὰθεσιν τοῦ ὅλου ἀναθήματος, εἰς θέσιν ἔνθα οἱ ἐπίσης ἀφιερωθέντες «*ἀχνυόεντες σιδερέοι δεσμοὶ*» δὲν ἦσαν πλέον ἐμφανεῖς³.

Καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ποιητής, ἀκολουθῶν εἰς συνήθη τύπον ἀναθηματικοῦ ἐπιγράμματος, μνημονεύει κυρίως τὰ πράγματα⁴, κατὰ τρόπον ὅμως γνησίως δημοκρατικὸν ὁμιλεῖ περὶ κατασβέσεως τῆς «ὑβρεως»⁵, καὶ ἀποφεύγει νὰ παραθέσῃ τὸ ὄνομα στρατηγοῦ ἢ ἄλλου τινός⁶.

Τελείως διάφορον πνεῦμα διαπνέει τὸ ἐπίσης διασωθὲν ἐπίγραμμα τῆς πόλεως Σπάρτης·

[Δέξ]ο, *Φάναξ*, *Κρονίδα* [Ζ]εῦ Ὀλύνπιε, καλὸν ἄγαλμα
κλέφοι *θυμῶι τοῖ*[λ] *Δακεδαιμονίο*[ις],

τὸ ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ Διός, τοῦ ἀφιερωθέντος «*ἡνίκα ἀποστᾶσι Μεσσηνίοις δεύτερα τότε ἐς πόλεμον κατέστησαν*»⁷.

Δωρικὴ σοβαρότης καὶ μετριοφροσύνη ἐπικρατεῖ ἐνταῦθα· οὐδὲ λόγος γίνεται περὶ νίκης οὐδ' ἔχνος ἐπιδείξεως ὑπάρχει (πρβ. *δεσμῶ ἐν ἀχνυόεντι σιδερέοι ἔσβησαν κῦβ*]ριν..... *ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες*). Τοῦναντίον καταφαίνεται βαθὺ θρησκευτικὸν αἶσθημα *Φάναξ*, *Κρονίδα*, *Ὀλύνπιε Ζεῦ*, *κλέφοι θυμῶι*...)⁸.

Ὡστε καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων φαίνεται, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι τῶν δημοσίων ἀναθημάτων ἀπεικονίζετο ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος τὸ ὅλον πνεῦμα τῆς πόλεως, αἱ διαφοραὶ φύλων καὶ πολιτισμοῦ.

Καταλήγοντες τὴν μελέτην ταύτην παρατιθέμεθα τινὰ καὶ περὶ τῶν ὀλίγων ἀναθηματικῶν ἐπιγραμμάτων τῆς περιόδου ταύτης, τὰ ὅποια παραδίδονται ὡς ἔργα γνωστῶν μεγάλων ποιητῶν.

Τῆς Σαπφοῦς τὸ μοναδικὸν ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα⁹ ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου¹⁰

1 IG I² 394 II.

2 IG I² 394 I.

3 G. P. Stevens, *Hesperia* 5, 1936, σ. 505.

4 Τὴν αἰτίαν τῆς ἀνάθεστος (*ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες*), τὴν θεότητα, πρὸς ἣν ἡ ἀφιέρωσις (*Παλλάδι* . . . *ἔθεσαν*), ὅτι πρόκειται περὶ δεκάτης.

5 Περὶ ταύτης πρβ. C. M. Bowra *Greek Lyric Poetry*, Oxford 1936, σ. 336.

6 Πρβ. *Αἰσχ.* Γ' 183. Περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου πρβ. καὶ P. Friedländer, *Studi Italiani di Filologia*

Classica 15, σ. 89 κῆξ.

7 IG V 1, 1562 = Geffcken 37. = Πανσ. Ε' 24. 3 = Preger 57. Ὁ Hiller v. Gärtringen (ὕψ. ἀριθ. 13) νομίζει ὅτι εἶναι ἀνάθημα πιθανῶς τοῦ ἔτους 490.

8 Τὰ μόνα ἐπίθετα τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἐπιγράμματος (*ἀχνυόεντι σιδερέοι*), ἀποδίδονται εἰς τὸν *δεσμόν*, ἐν ᾧ εἰς τὸ Σπαρτιατικὸν τὰ ἐπίθετα ἀποδίδονται εἰς τὴν θεότητα καὶ τὸν «*θυμόν*» αὐτῆς. Χαρακτηριστικὴ ἡ διαφορὰ.

9 Ἀπόσπ. 157 (118) παρὰ Diehl.

10 Ἀπόσπ. [17] (18) παρὰ Diehl.

δὲν νομίζονται γνήσια¹, ἀλλ' ἀδίκως ἔχει ἀμφισβητηθῇ ἡ γνησιότης ἐπιγράμματος τοῦ Ἀνακρέοντος² ἐπιγεγραμμένου ἐπὶ Ἑρμοῦ, ὁ ὁποῖος πρό τινων ἐτῶν ἀνευρέθη καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι δὲ τοῦτο·

*Πρὶν μὲν Καλλιτέλες ἠιδρῦσαι [ο. τόνδε δ' ἐκείνο]
[ἐ]γ[γ]ονοὶ ἐστέσαν [θ' ἁοῖς χάριν ἀντιδίδο]³.*

Νομίζεται τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο οὐχὶ γνήσιον ἀπὸ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων τοῦ λίθου, ἅτινα ἀνήκουσι κατὰ τοὺς ἐπιγραφικοὺς⁴ εἰς τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος. Ἀλλ' ἀκριβῆς ἐξέτασις τοῦ λίθου ἔπεισεν ἡμᾶς, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ὡς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τοῦ βωμοῦ τοῦ Πεισιστράτου τοῦ νεωτέρου⁵, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται ἀσφαλῶς τῷ 512-1 π. Χ.⁶ Τοιαύτη ἀνάμειξις καὶ πρῶτος ἐμφάνισις ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ γραμμάτων τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ⁷, ἀποδοτέα δὲ ἴσως εἰς χαράκτας Ἰωνας ἐργαζομένους ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν κωλύει καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Πεισιστρατιδῶν, καθ' οὓς, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ Ἀνακρέων διέτριψεν ἐν Ἀθήναις⁸.

Ἡ παράδοσις ὁμῶς φέρει ὡς ἔργα τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ ἕτερα δύο ἐπιγράμματα Ἑρμῶν, οὓς ἰδιῶται ἀφιέρωσαν ἐν Ἀττικῇ·

*Τέλλιδι ἡμερόεντα βίον πόρε, Μαιάδος νιέ,
ἀντ' ἐρατῶν δώρων τῶνδε χάριν θέμενος.
δὸς δέ μιν εὐθυδίκων εὐωνυμέων ἐνὶ δήμῳ
ναίειν αἰῶνος μοῖραν ἔχοντ' ἀγαθήν⁹.*

καὶ

*Εὐχεο Τιμόνακτι θεῶν κήρυκα γενέσθαι
ἥπιον, ὅς μ' ἐρατοῖς ἀγλαίην προθύροισι
Ἑρμῇ τε κρείοντι καθέσσαιτο. τὸν δ' ἐθέλοντα
ἀστῶν καὶ ξείνων γυμνασίῳ δέχομαι¹⁰.*

Ἐὰν πράγματι, ὡς ἔδειξεν ὁ J. F. Crome¹¹, ἰδιῶται ἤρχισαν νὰ ἀφιερώνωσιν Ἑρμᾶς μόνον μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 500 π. Χ. καὶ ἑξῆς, πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ ὁ Ἀνακρέων ἐποίησε τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα κατὰ

1 Περὶ τῆς Σαπφοῦς πρβ. U. v. Wilamowitz-Moellendorf Sappho und Simonides, Berlin 1913, σ. 97, ὑποσ. 2, καὶ τοῦ αὐτοῦ Textgeschichte der gr. Lyriker, Berlin 1900, σ. 35 κέξ. περὶ δὲ τοῦ Ἀρχιλόχου πρβ. Reitzenstein Epigramm u. Skolion, Giessen 1893, σ. 107.

2 Ἀνθ. Παλ. 6. 138.

3 IG I² 834=Ceffcken 13, Diehl ἀπόσπ. 103 (104).

4 IG I 381, Roberts-Gardner Introduction to Greek Epigraphy, Cambridge 1905, ἀρ. 193 κ.λ.

5 Καὶ ἡ παραβολὴ τῶν παρὰ Roberts-Gardner 193 παρατιθεμένων γραμμάτων πρὸς τὰ παρὰ J. Kirchner Imagines Inscriptionum Atticarum, Berlin 1935,

πίναξ 5 πείθει περὶ τούτου. Τὰ ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ γράμματα εἶναι ἐπίσης ἀβαθῇ (ἀμυδροῖς γράμμασιν;) καὶ ὀλίγον μικρότερα.

6 Πρβ. G. Welter, Archäol. Anzeiger 54, 1939, σ. 23 ὅστις ἐπίσης ἀπορρίπτει τοῦ B. D. Meritt, Hesperia 8, 1939, σ. 64 χρονολογίαν 497/6 π. Χ. πρβ. Beloch Griech. Geschichte I² σ. 300.

7 Πρβ. G. Welter ἔ. ἀ. σελ. 34 καὶ ἰδίως E. Kunze καὶ H. Schleif, Jahrbuch des deutschen archäol. Instituts 53, 1938 σ. 129.

8 Πρβ. Ψευδοπλάτ. Ἰππάρχῳ 228^c.

9 Ἀπόσπ. 105 (112) Diehl.

10 Ἀπόσπ. 106 (111) Diehl.

11 Ath. Mitt. 60/61, 1935/6, σ. 307.

τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος¹. Ὅθεν συνάγεται ὅτι ὁ Ἀνακρέων ἐπανήλθε² τότε εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἄλλοθεν δὲν ἦτο γνωστόν. Ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ Τηίου ποιητοῦ καὶ τῆς διατριβῆς ἐν ταῖς δημοκρατουμέναις Ἀθήναις συνηγορεῖ τὸ ὅτι ὑπῆρξε δημοφιλεστάτη μορφή τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἐν Ἀττικῇ³, καὶ ἀγγεῖα Ἀττικά ὑπάρχουσι φέροντα τὴν παράστασιν τούτου⁴ καὶ ἀνδριὰς αὐτοῦ ἰδρῦθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως⁵.

Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα, ὡς καὶ ἕτερα δύο⁶ ἐπίσης νομιζόμενα γνήσια⁷, καὶ ποιηθέντα πιθανῶς κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ διατριβὴν τοῦ Ἀνακρέοντος, ἐμφανίζουσι τοῦτον ὡς τὸν πρῶτον μέγαν ποιητὴν, ὅστις κατέγινε καὶ περὶ τὸ ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα⁸.

Καὶ κατέγινε κατὰ τρόπον ἀριστοτεχνικὸν μεταχειρισθεὶς τὸν ἐπικὸν πλοῦτον⁹ χωρὶς νὰ ἀποβάλῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ¹⁰.

Ὡστε παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα τοῦ ἐβδόμου καὶ τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἤρξατο μὲν ὡς ἄσημος ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις, μνημονεῦον πρόσωπα καὶ πράγματα ἀδεξιῶς καὶ ἄνευ ποιητικῆς ἐξάρσεως, κατέληξε δὲ εἰς ἀξιόλογον καλλιτεχνικὸν δημιούργημα· τὰ τυπικὰ καὶ περὶ ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα ἐξηκολούθησαν ποιούμενα μέχρι τῶν μέσων περιόδου τοῦ πέμπτου αἰῶνος¹¹, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ ὁ μέγας Σιμωνίδης ἐνεκαίνισαν τὴν δευτέραν περίοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος καταστήσαντες τοῦτο Πανελλήνιον μέλημα καὶ καύχημα, ἀληθὲς ἀριστούργημα, ἐν ᾧ ἡμιλλᾶτο ἡ κομπότης καὶ ἡ χάρις μετὰ τῆς ἐξάρσεως καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΤΡΥΠΑΝΗΣ

1 Ἰδίως τὸ ἐπίγραμμα IG I² 834=Geffcken 13.

Πρὶν μὲν Καλλιτέλες *ἠδρύναι* [ο' τόνδε δ' ἐκείνο]

[ἔ]γ[γ]ονοὶ ἐοτέσαν [θ]οῖς χάριν ἀντιδίδω], δηλοῖ

ὅτι ἀπὸ τινων γενεῶν ἦδη εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀφιέρωσις Ἑρμῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν.

2 Ὑποτίθεται ὅτι ἀφῆκε τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰππάρχου, καὶ ὅτι διέτριψεν ἐν Θεσσαλίᾳ. Πρβ. Schmid-Stählin Geschichte d. griech. Litteratur I 1, σ. 433.

3 Schmid-Stählin Geschichte d. griech. Litteratur I 1, σ. 434.

4 F. Winter, Österr. Jh. 3, 1900, σ. 89.

5 Πausan. Α' 25, 1.

6 Diehl. ἀπόσπ. 107 (103), Παλ. Ἀνθ. 6, 142.

Σάν τε χάριν, Διώνυσε, καὶ ἀγλαὸν ἄσπετον κόσμον

Θεσσαλίας μ' ἀνέθην' ἀρχὸς Ἑχεκράτιδας, καὶ

Diehl ἀπόσπ. 108 (109), Παλ. Ἀνθ. 6, 136

Προξιδίκη μὲν ἔρεξεν, ἐβούλευσεν δὲ Δύσηρις

εἶμα τόδε ξυνή δ' ἀμφοτέρων σοφίη.

7 Πρβ. Schmid-Stählin Geschichte d. griech. Litteratur I 1, σ. 433 καὶ C. M. Bowra Early Greek Elegists, σ. 180 κέξ.

8 Πιθανῶς πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Ἀνα-

κρέοντα καὶ τὸ συνήθως εἰς τὸν Σιμωνίδην ἀποδιδόμενον ἐπίγραμμα. Ἀπόσπ. 101 (150) παρὰ Diehl.

[Σ]τροίβο πα[α]ί, τὸ [δ' ἀγαλ]μα Λεό[κρατες, εὖτ' ἀνέθεκας] *ἡερμεῖ, καλλικόμως οὐκ ἔλαθες* [Χάριτας], τὸ ὅποιον ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ φέρεται τὸ μὲν ὡς ποίημα τοῦ Ἀνακρέοντος (6, 144), τὸ δὲ ὡς Σιμωνίδειον (μετὰ τὸν ἀρ. 6, 213).

9 Ἰμερόεις, ἐρατὸς, ἡπιος (κρείων), ἀγλαὸς κ.λ.

10 Τὸ Ὀμηρικὸν *ἡμερόεις* συνάπτει πρὸς τὴν λέξιν βίος, ὅπερ μὴ Ὀμηρικὴ χρήσις, τὸ Ὀμηρικὸν δῶρ' ἐρατὰ (Γ 64) μεταχειρίζεται ἐν ἄλλῃ ἐννοίᾳ, ἀντὶ τοῦ Ἡσιοδείου *ἰθυδίκων* (Ἔργα 230) μεταχειρίζεται τὸ Ἀττικὸν *ἐνθυδίκων* (Αἰσχύλ. Εὐμ. 312, Ἀγαμ. 761), τὴν Ὀμηρικὴν λέξιν αἰὼν μεταχειρίζεται ἐν μὴ Ὀμηρικῇ χρήσει αἰῶνος *μοῖραν* (πρβ. Σόλ. ἀπόσπ. 24, 4 (20, 21, 18) Diehl, καὶ Μιμνέριμου ἀπόσπ. 6, 2 (6) Diehl *μοῖρα θανάτου*), τὸ Ὀμηρικὸν ἐπίθετον ἐρατὸς συνάπτεται πρὸς τὴν λέξιν *πρόθυρα*, ὅπερ χρήσις μὴ Ὀμηρικὴ, ἡ λέξις *κρείων* παρ' Ὀμήρῳ δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἑρμῆν κ.λ.

Οἱ στίχοι «δὸς δέ μιν ἐνθυδίκων Εὐωνυμένων ἐνὶ δήμῳ *ρατεῖν αἰῶνος μοῖραν ἔχοντ' ἀγαθήν.*» ὑπαινίσσονται τοὺς στίχους 255 κέξ. τῶν Ἑργῶν τοῦ Ἡσιόδου κ.λ.

11 Πρβ. J. Geffcken Studien zum griechischen Epigramm, σ. 91.